

On,rust,ig

Onrustig

Over de christelijke rust in
een onrustige wereld

Jan Fré Bos

Uitgeverij Heijink - Hardenberg

Schrijver: Jan Fré Bos

Coverontwerp: Geert Westerhof Art&Design, Gramsbergen

ISBN: 9789403650418

Uitgeverij Heijink, Hardenberg

© 2022 Jan Fré Bos

Voorwoord

Kunnen wij in de onrust van het leven nog iets ervaren van de rust die Jezus belooft aan mensen die Hem navolgen? Over die vraag gaat het in dit boekje.

De onrust in de wereld is algemeen en wordt door alle mensen, ook door christenen ervaren. Dat maakt het onderwerp actueel en voor iedereen herkenbaar. Maar met de rust die Jezus belooft is dat anders. Mensen die Jezus niet kennen ervaren die rust niet. Maar ook niet elke christen ervaart die rust. Elke christen ervaart die rust ook niet altijd op dezelfde manier. En er zijn maar weinig christenen die deze rust altijd en onder alle omstandigheden ervaren. De rust die Jezus belooft is een rust die ervaren wordt midden in de onrust. Je kunt dat levensgevoel niet precies beschrijven. Het is een mysterie dat alleen te omschrijven is.

Dat is wat ik met dit boekje wil doen. De ervaring van rust in de onrust, dat dubbele levensgevoel wil ik vanuit de levenspraktijk overdenken en onder woorden brengen. Daarbij komt de Bijbel als een onderschrift bij het leven uitgebreid ter sprake. De Bijbel wijst ons vanuit de onrust die wordt ervaren in de wereld, de weg naar de rust die God geeft. Wanneer de lezer door het lezen van dit boek een duidelijker zicht krijgt op de weg naar die rust heb ik als schrijver van dit boek mijn doel bereikt.

Ik heb bij het schrijven van dit boek veel hulp gekregen van Gerdien van der Wolf. Zij heeft erg veel tijd gestoken in het meelesen, het geven van kritiek en het verbeteren van de taal. Ik wil haar daar op deze plaats hartelijk voor bedanken.

Januari 2022

1. Rustzoekers

Dit eerste hoofdstuk vertelt het verhaal van twee heel verschillende mensen die op zoek zijn naar rust. Het gaat over de wereldberoemde kerkleider Augustinus die er een boek over schreef. Het gaat ook over de onbekende arbeider Job die bij ons in het dorp woonde en er soms over sprak. Zij hebben de onrust in het leven ervaren tegen de achtergrond van omstandigheden die in niets op elkaar leken. De ene onrust is kennelijk de andere niet. Maar in die verschillende omstandigheden ontmoeten zij dezelfde God en bij Hem zoeken zij rust.

Augustinus

“Onrustig is ons hart, totdat het rust vindt in U,” deze zin schrijft de kerkvader Aurelius Augustinus zo rond het jaar 400, in het eerste hoofdstuk van zijn boek. Dat boek is wereldberoemd geworden onder de titel “De belijdenissen van Augustinus”. Dat die zin voor hem een doorleefde werkelijkheid is, wordt onderstreept door de stijl die Augustinus hanteert. Want Augustinus schrijft zijn boek ten overstaan van God, voor zijn eigen generatie, zo zegt hij het zelf. Met andere woorden: hij legt zijn hart open voor God en zorgt er tegelijk voor dat tijdgenoten zijn belijdenissen voor God mee kunnen lezen. Iedereen is erbij wanneer hij zijn belijdenissen voor God uitspreekt. De mensen van de kerk waarvan hij de bisschop is. Maar ook de geleerde en welsprekende heidense filosofen die hem nog kennen uit de tijd dat hij één van hen was. De eenvoudige arbeider zo goed als de hoge heer. De hele toenmalige wetenschappelijke en niet-wetenschappelijke wereld krijgt gelegenheid om een kijkje te nemen in het onrustig hart van Augustinus. En iedereen maakt het mee wanneer dat hart tenslotte rust

vindt in God. Het geloofsleven van Augustinus ligt daarmee als een open boek midden in de wereld. De ervaren onrust en de rust die God geeft, is meer dan een onbestemd gevoel in het gemoed van Augustinus. Het woord onrust geeft weer hoe het leven van alledag wordt ervaren. Augustinus bespreekt in zijn belijdenissen zijn hele leven vanaf zijn jeugd tot het moment van schrijven. En hij laat zien dat alle aspecten van dat leven drijven tot onrust. Die onrust zit niet in de dingen zelf, maar zijn hart is principieel van God afgekeerd en naar de dingen in de wereld toegekeerd. En daarom is hij aan de dingen, de gebeurtenissen, het lijden en het strijden overgeleverd en is zijn hart onrustig, totdat hij terugkeert naar God en bij Hem rust vindt.

Het boek van Augustinus heeft iets van een autobiografie. De lezer maakt mee hoe de auteur het leven ziet en ervaart. Het gaat in het boek niet over de gebeurtenissen die Augustinus tot kerkleider hebben gemaakt. Het is geen verslag van een boeiende kerkelijke carrière.

De autobiografie van Augustinus gaat, zoals het een goede autobiografie betaamt, over de binnenkant. Het boek gaat over het hart en over de strijd die daar plaatsvindt. De lezer die het boek bedachtzaam leest, ziet zijn leven onwillekeurig weerspiegeld in het boek van Augustinus. Hij of zij maakt daardoor niet alleen iets van de geloofsstrijd van Augustinus mee, maar geeft zich ook rekenschap van zijn of haar eigen worsteling. En dat maakt het boek zinvol en boeiend.

Job

Dat boek “De belijdenissen van Augustinus,” kwam eens ter sprake toen ik een bezoek bracht aan Job, een man die bij ons in het dorp woonde. De geloofsbelijdenis van Job leek op het eerste gezicht het tegenovergestelde van die van Augustinus. Maar bij nader inzien bleek toch dat het anders was. Door

goed naar Augustinus en Job te luisteren, ging ik meer begrijpen van de aard van de strijd die christenen hier op aarde hebben te voeren. Ik wil daarom na Augustinus ook iets over het leven van Job vertellen. Net als eertijds de Job, naar wie het Bijbelboek is genoemd, had ook onze Job veel tegenslag gekend in zijn leven. Wanneer hij terugkeek op zijn werkzame leven was daar veel dat hem teleurgesteld had. De verdiensten waren altijd gering geweest en waardering was uitgebleven. Financieel was het vaak uiterst moeilijk geweest. Zijn gezondheid liet veel te wensen over. In alle ziekenhuizen in de regio en de verre omtrek wist hij de weg. Job had een moeilijk karakter. En daarom had hij ook weleens wat onenigheid met andere mensen. Zijn buitengewone rechtlijnigheid kwam bot over en mensen pikten dat niet altijd. Hij was er zelf de man niet naar om gemakkelijk over onenigheid heen te stappen en als anderen dat dan ook niet deden, bleef de onenigheid zoals hij was. Nee, Job was zeker niet gemakkelijk in de omgang. Van nature was hij een topper. Het glas was bij hem altijd half leeg. Vaak was hij erg negatief en dat negatieve was voor veel mensen een obstakel geworden in de omgang met hem, waardoor hij wel eens wat vereenzaamde. Hij worstelde zich dapper door het leven, maar het leven was wel lijden. Zijn lijden was ogenschijnlijk lichter dan het lijden van de Bijbelse Job. Maar iedereen voelt zijn eigen lijden en teleurstelling het beste en zodoende voelde onze Job zich wel eens als eertijds de Job van het gelijknamige Bijbelboek.

Wanneer de post kwam, dan zat daar wel eens een folder tussen van de plaatselijke evangelisatiecommissie. “God houdt van jou,” of “Jezus heeft je lief zoals je bent,” luiden dan de slagzinnen onder een foto met vrolijke mensen. Er stonden altijd lieve, positieve mensen met blije gezichten op de folders. De boodschap van de Bijbel had hen kennelijk

aangesproken. Eens gaf een vrouw, die pas tot bekering was gekomen, een getuigenis van haar geloof. Zij vertelde in de folder hoe het geloof haar telkens weer tot rust bracht. Het was alsof zij de hele dag wandelde met de Geest. In alles wat haar overkwam, zag zij een vingerwijzing van God. Overal, in alle dingen ontmoette zij de Here. Ze was verrukt over de liefde van Christus die zij overal om zich heen voelde. Ze voelde Zijn genade als een warme deken om zich heen en er was geen sprankje twijfel in haar ziel te bekennen.

Job vond dat allemaal mooi voor haar en gunde haar die ervaring, maar zelf voelde hij dat allemaal niet zo. Hij voelde wel zijn pijn, zijn teleurstellingen, zijn ergernissen en zijn verdriet. Verder had hij niet veel positieve ervaringen of gevoelens, ook niet van de blijdschap van het geloof. Ooit kwam er een Amerikaanse welvaart prediker op de televisie. "Geloof in God en het zal u welgaan," was de boodschap. God is volgens de psalmdichter immers met de rechtvaardigen en de weg van de goddeloze vergaat! Job hoorde het allemaal wat cynisch aan en dacht er het zijne van. Er waren veel meer van die 'succesfiguren' op de televisie. Jonge, mooie mensen die altijd de goede keuzes maakten en zodoende succes en geluk uitstraalden. Artiesten die altijd liefhadden en goed, blij, positief en van alles en nog wat meer waren. "Ach die lui! Ook al zijn ze tien keer gescheiden en twintig keer hertrouwd, dan kwelen ze nog over een unieke, eeuwig durende liefde!" placht Job tegen bezoekers te zeggen.

En als het Job allemaal zo blikkerig in de oren klonk, zette hij de televisie tenslotte maar uit. Dat had hij vaak. Hij zou de hele wereld, inclusief de kerk wel uit willen zetten en zich willen afkeren van al dat blikken geleuter, zoals hij dat noemde. Hij zou de onzinnigheid, de oppervlakkigheid en de onnozele lichtzinnigheid uit willen zetten en terugkeren naar de werkelijkheid zoals die was.

Een werkelijkheid die rauw en hard was, dat zeker, maar die daarin toch een stuk betrouwbaarder was dan de illusie van “lievigheid”, “vrolijkheid” en “goedkoop geluk”, die velen zich in de moderne tijd hadden geschapen. Soms werd het hem allemaal teveel en zou hij de hele wereld de rug wel willen toekeren.

En dan dacht hij aan de Here, aan Jahwe. Jahwe, Hij Die is en Die was en Die komt. Hij, Die overal bij is en er altijd voor Zijn kinderen wil zijn. Ondanks zichzelf was Job minder opstandig dan de Job van het Bijbelboek ooit geweest was. Hij vervloekte zijn geboortedag niet en hij wist ook dat God hem geen onrecht deed. Maar hij vroeg zich wel eens af waarom God, met die Naam vol belofte, zich voor hem verborgen hield. Soms las hij het gebed van Jesaja: *“Och dat U de hemel zou openscheuren, dat U zou nederdalen, dat de bergen voor Uw aangezicht zouden wegsmelten.”* Dan voelde hij zich als een hert in dorre streken die naar water smacht. Zo smachtte zijn ziel naar de levende God.

Wanneer Job bad, was hij niet zeker of God hem wel zou horen. Vaak twijfelde hij. Zijn gebed was het gebed van een tobber, een twijfelaar, een worstelaar. Maar hij bleef wel bidden. Hij bleef zijn vragen aan de Here voorleggen. Hij had graag gezien dat God de wolken gescheurd had en dat desnoods zijn huis had gebeefd, zodat de muren scheurden vanwege de aanwezigheid van God, maar dat gebeurde niet. Hij kreeg geen antwoord vanuit een storm zoals de Bijbelse Job ooit is overkomen. Met het gebed creëerde hij ook geen oase van rust waarin hij God kon ontmoeten, los van de onrust en de bitterheid van het leven. En toch openbaarde God zich soms aan hem. Midden in de onrust van alle dag, wanneer hij in gebed was of een gedeelte uit Bijbel las, kon het gebeuren dat hij enig zicht kreeg op zijn Schepper en

Verlosser. Hij kreeg geen goed gevoel, geen diepe emotie, zijn huid begon niet te gloeien, maar hij werd soms versterkt in zijn geloof in de Here. En in dat geloof vond hij dan enige rust.

Een bezoek

Op een dag was ik bij hem op bezoek en we lazen aan het einde van het bezoek samen een gedeelte uit de Bijbel, zoals wij dat gewend waren. We lazen uit Mattheüs 11 de verzen 25 tot 30. Centraal in dat gedeelte staat de uitnodiging van Jezus: *“Kom naar Mij toe allen die vermoeid en belast zijn en Ik zal U rust geven. Neem Mijn Juk op u en leer van mij dat Ik zachtmoedig ben en nederig van hart en u zult rust vinden voor uw ziel, want Mijn juk is zacht en Mijn last is licht.”* Na het Bijbellezen probeerde ik iets over het gelezen Bijbelgedeelte te zeggen. Ik had een paar dagen tevoren net het boek van Augustinus op de kop getikt op een rommelmarkt en er even in zitten neuzen. Dat boek gebruikte ik nu om een toepassing van de Bijbeltekst te maken. “Je kunt bij de rust die God geeft denken aan een man zoals Augustinus,” vertelde ik Job. “Augustinus kende de toorn van God over zijn zonden. Die toorn van God maakte hem angstig en onrustig. Maar,” zo vervolgde ik met vaste stem, “Augustinus kende ook de genade van God. Hij wist dat Christus door Zijn lijden en sterven volkomen voor zijn zonden had betaald.”

De toepassing die ik maakte was ongeveer zo: Wij kunnen, net als eens Augustinus, rust vinden bij Jezus, als we er op vertrouwen dat onze zonden zijn vergeven.

Nadat ik zo een poosje gesproken had, besepte ik, dit loopt mis. Hier kom ik bij iemand als Job niet mee weg. En inderdaad, met die simpele en oppervlakkige uitleg van de rust die Jezus belooft, kwam ik bij Job niet weg. Hij keek me aan met een ironische blik en sprak wat onderkoeld: “Ga jij net als Augustinus, ook zo gebukt onder je zonden mijn

jongen?” Er volgde een pijnlijke stilte. “Ach,” vervolgde hij na een poosje, “ik weet ook wel dat mijn zonden vergeven zijn en dat Jezus met Zijn bloed voor mij betaald heeft. Ik geloof dat allemaal. Maar ik geloof niet dat ik mij rustiger voel dan iemand die dat niet gelooft. Het is misschien niet in overeenstemming met Mattheüs 11 vers 28, of met jouw verhaal over Augustinus, maar dat kan ik ook niet helpen. Begrijp je dat ik mij niet zo rustig voel, met al die ellende om mij heen? Met al die dingen die op mij afkomen? Al die vragen, de ergernissen, de zorgen?” Hij hield zijn hoofd wat scheef, zijn mond bleef na deze vraag een beetje openstaan alsof hij nog iets wilde zeggen, maar even niet wist wat. Zijn gezicht was één groot vraagteken. “Begrijp jij dat ik geen rust kan vinden?” Ontnuchterd ging ik naar huis.

Toen ik, thuisgekomen, het gesprek nog eens overdacht, begreep ik ook wel wat Job bedoelde. Want (om maar iets te noemen): wij zijn Augustinus niet. De taal en het gevoelsleven van Augustinus is niet de onze. Onze onrust is anders dan de onrust die Augustinus beschrijft en heeft ook andere oorzaken. De onrust die aan Augustinus knaagde, kwam voort uit het feit dat het leven zoals hij dat leefde hem geen bevrediging schonk. Hij zocht, maar vond niet. Hij klopte, maar niemand deed nog open, hij bad, maar er werd hem nog niets gegeven. Zolang hij niet gevonden had wat hij zocht, zolang de deur waarop hij klopte niet was opengegaan en zolang hetgeen waarom hij bad hem niet was gegeven, leefde hij in onrust. Met andere woorden: Augustinus was onrustig omdat hij God niet kende. Toen God zich aan hem had geopenbaard veranderde zijn leven totaal. Zijn wereldbeeld werd Gods schepping die in alle delen sprak van Gods grootheid. Toen hij zó in de wereld stond, kwam Augustinus tot rust.

Bij Job was dat allemaal anders. Want Job kende de Here, maar was toch onrustig. En het waren niet alleen zijn persoonlijke omstandigheden die hem onrustig maakten. Maar het was ook de wereld om hem heen waarin niets nog van God sprak. Het was de kerk met haar boodschap waar Job maar weinig meer mee kon. Kortom, er was in de werkelijkheid van Job maar zo weinig meer te zien van de werkelijkheid van God. En daarom kwam hij ondanks zijn geloof, niet tot rust. Job staat in de onrust als christen zeker niet alleen. De wereld, de kerk, het kerkelijke leven is boordevol onrust. De onrust van de wereld laat geen christenleven nog onberoerd. En soms lijkt het alsof het geloof ons geen aanknopingspunten meer geeft waarmee wij de onrust in ons leven de baas kunnen worden.

De belijdenissen van Augustinus en die van Job houden ons een spiegel voor. Want hoe zit het nu bij ons? Ervaren wij de rust van Augustinus of bruist de onrust van Job in ons hart?

De nuchtere waarheid gebiedt te zeggen dat onze onrust een andere oorzaak heeft dan de onrust van Augustinus. We zijn niet zozeer onrustig omdat wij God zoeken en Hem niet vinden, zoals dat bij Augustinus het geval was. Onze onrust komt voort uit de omstandigheden waarin wij leven. De onrust die ons beheerst, wordt gevoed door de stress op het werk, de drukte in het leven en de gejaagdheid van de wereld. Het leven, dus ook de onrust van christenen, is sterk gesecculariseerd. Want hoe gaat dat bijvoorbeeld met het gebed? Er wacht morgen een moeilijke dag en je hebt de avond daarvoor nog gebeden of God je rust wil geven. Rust om de problemen het hoofd te kunnen bieden. Tijdens het bidden voel je dat je rustig wordt. Na het gebed ga je ook inderdaad rustig slapen. Maar halverwege de nacht word je wakker, de rust is verdwenen en de slaap is geweken. De volgende morgen ga je tot het uiterste gespannen naar je

werk en sta je op het moment dat de grote problemen voor je opdoemen er alleen voor. De dag wordt een teleurstelling en thuisgekomen dringt de vraag zich aan je op: "Waar was God nu vandaag?"

Of andersom, het is een mooie dag, alles zit mee en er zit je niets tegen. Je voelt je rustig, ontspannen en blij. Die avond dank je daarvoor maar tegelijk weet je zelf niet zo goed waarom je dat doet. Want je weet immers wel waar die rust vandaan kwam. Het zat allemaal mee en daarom was er geen onrust. Wanneer je niet zou hebben geloofd zou je in die omstandigheden dezelfde rust hebben gevoeld. Een beetje oneerbiedig gezegd: om die rust te ervaren hoef je niet naar Jezus toe.

Wat heeft het boek van Augustinus en het leven van Job ons dan te zeggen? Augustinus heeft met het boek "De Belijdenissen" zijn autobiografie geschreven. Hij heeft er zijn ziel opengelegd voor God en de lezer. Augustinus was zeer onderlegd in de woordkunst van zijn dagen. Hij was een begaafd spreker en een belezen filosoof. Hij had een groot man in de wereld van zijn tijd kunnen worden. Maar Augustinus had gezien hoe leeg het spreken van mensen, ook zijn eigen woordkunst, meestal is. Job, die bij ons op het dorp woonde, was geen filosoof of woordkunstenaar, maar hij had ook dezelfde leegte ontdekt. En daarom hadden ze in de loop van hun leven alle twee een hartgrondige afkeer gekregen van de mooie en lege woorden waarmee mensen het leven en soms ook het geloof mooi en aantrekkelijk proberen te maken. Ze hadden eigenlijk maar één vraag in hun leven. En die vraag was: "Hoe kunnen wij God ontmoeten?" Niet als gedachte of als gevoel. Niet als wereldbeschouwing of een vraagbaak naar goed en kwaad. Zij wilden God ontmoeten in Zijn genade om rust bij Hem te vinden. En daarom schreef